

Ahmet Yesevî

(Sayram, 1103 - Sayram, 1208)

Hazreti Peygamberimiz Muhammed (S.A.V.) bütün İslam âleminde ne kadar büyük bir sevgiyle yâd edilirse, Mevlana Celaleddin "Farsça Yazılan Kur'an" diye değerlendirilen "Mesnevî-yi Manevî" adlı eseriyle Türk ve Fars dünyasında ne kadar tanınırsa, Hoca Ahmed Yesevî de bütün Türk dünyasında, özellikle Türkistan'da o kadar kutlu ve şerefli sayılır. "Medine'de Muhammed, Türkistan'da Hoc'ahmed" denir (Hoca Ahmed ibaresi vezne göre "Hoc'ahmed" olarak okunur. "Divân-ı Hikmet" te de çoğu yerde böyle okumak gerekir.) Gerçekten de Ahmed Yesevî "Divân-ı Hikmet" ile Arap ve Fars dilini bilmeyen sıradan Türkistanlılara, çevrede yaşayan bütün Türk dünyası insanlarına Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerif anlamını Türkçe şiirle ifade itti, İslamiyetin akıllara, kalplere girmesinde ışık köprüsü oldu. Bu ışık köprüsü devamlı, bütün Türk dünyası üzerinde parlamaktadır.

Karahanlılardan Saltuk Buğra Han'ın İslamiyeti devlet dini olarak ilan etmesinin, bütün Türk dünyasında ve müslüman âleminde büyük basanlara yolaçması gibi, Yesevî şehirlerinden, Horasan ve Türkistan'dan bugünkü Türkiye topraklarına gidip, dini Türkçe olarak yücelten velilerin yetişmesi, Bektaşılık gibi mezheplerin ortaya çıkması, hepsi o zamandaki Türk devletindeki düşünce çöküşünü yok ederek manevi yükselişe doğru yol açtı. Bunu bir çok bilgin değerlendirmiştir. Bugün de Ahmed Yesevî, bir sanatçı, derviş olarak, eseri bütün Türk dünyasında okunur olmasıyla, mecburen uzaklaşan gönülleri, yakınlaştırmaya, kuvvetlendirmeye, anlaştırmaya yardım etmektedir. Geçmişte Ahmed Yesevî kitaplarının bütün Türkistan'da el yazması nüshalarla dağılması gibi, geçen asırda Taşkent'te,

Kazan'da, İstanbul'da bir çok defa taş baskı ve litografik yolla yayımlanması gibi, bugün de Türkiye'de, Özbekistan'da, Kazakistan'da, Doğu Türkistan'da bir çok kitapta ve antolojide basılıp, sevilerek okunmakta, araştırılmaktadır.

Ahmed Yesevî 1103 yılında Sayram'da, eski şeyhler ailesinde doğmuştur. Babası İbrahim Şeyh, annesi Karasaç (Aişe de denir)'dir. Babası ölünce, annesiyle birlikte Yesi'ye gelir, bu şehirde hocası Arslan Baba elinde eğitilir.

Onun ne zaman doğduğu ve öldüğü hakkında yazılmış açık bir bilgi yoktur. Bunun için 562 (Miladî 1166) yılında inziva için yer altına girişi, ölüm tarihi olarak yanlış gösterilegelmiştir (eski Sovyetler Birliği'ndeki değerli bir çok kitapta, hatta UNESCO'nun düzenlediği 1990 yılındaki Uluslararası I. Ahmed Yesevî Kongresi'nde de Türkiye'de çıkmış kaynaklarda, "İslam Ansiklopedisi"nde de doğum yılı belirtilmeden, ölümü 1166 olarak verilmektedir). Eğer Fuat Köprülü'nün "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" (İstanbul, 1918) kitabındaki şairin menkıbevî hayatı ve tarihî hayatı konusundaki bölümleri derinlemesine incelense, bazı tarihi şahısların hayatı ve olayların sayısı karşılaştırılrsa, Ahmed Yesevî'nin doğum ve ölüm tarihi daha açık belirlenir. Birincisi, 1166'da inzivaya çekildiğinde o Peygamber'in yaşında, 63'üneydi. Bundan, onun 1103 yılında doğduğu kesin olarak anlaşılır. İkinci olarak 1166'da yer altına girmesi, Peygamber'in sünnetine uymasındandır, bunu hikmetlerinde bir çok yerde yazmıştır. *"Altmış Üçte sünnetlerini sağlam tutup / işitip, okuyup yere girdi kul Hoc'ahmed", "Sadakatle bir sabah, salı günü yere girdim", "Sünnedimi sağlam tut gönlü bağlı, dedi / Mustafa'ya yas tutarak girdim işte", "Mahremine girip yer*

altına girdim işte" gibi mısralarında inzivaya girmesi, Allah'a mahrem, sırdaş olmak için yer altına girdiği şeklinde açıklanmıştır. İnzivada neler yaptığı bir çok kitapta iyice tasvir edilmiştir. Ben 1990 yılında ve ondan sonra da Yesi'ye bir kaç kez gittim, ilk olarak da inzivaya giden yolun bulunduğu küçük camiyi yeni yapılmış tamirinden sonra gördük, orada bu yerin bekçisi inzivaya inilen yolu gösterdi, o eskiden bu yerde çalışmış, her yıl Harezmi bir Yesevî müridinin gelip, inzivaya çekildiğini, Sovyetler Birliği zamanında da gizlice gelip her yıl kırk gün kalıp gittiğini söyledi. Kitaplarda da Ahmed Yesevî'nin inzivada müritleri vasıtasıyla yer üstündeki hayattan haber alıp fikir bildirdiği, müritlerinin Çin'den Akdeniz'e kadar olan her yerde dolaşıp, olup biteni getirdikleri, hikmetlerin bu inzivada söylendiğini ve müritlerin yazıp ezberlediği söylenir. Mevlana Hisamüddin Sıgnakî risalesinde, 130 yıl yaşadığı; Köprülü'nün kitabında bir müellifin, onun 125, birisinin de daha uzun yaşadığını söylediği bildirilir. Mesela "Divân-ı Hikmet'te *"Erenlerden feyiz ve fütuhât alamadım / Yüz yirmi beşe girdim bilemedim / Hak Teala 'nın ibadetlerini kılamadım / İştîp, okuyup yere girdi kul Hoc'ahmed"* (27. Hikmet) denir. İşte bu mısralardan anlaşıldığı gibi "Divân-ı Hikmet" çilehanede, şeyhin istediğine uygun olarak üç arşın yer altında kurulan, 99 müridin hizmet ettiği mağarada, ömrünün sonlarında yazılmıştır. Bütün Yesevî bilgileri bir ağızdan "Divân-ı Hikmet" sonraki asırlarda, Yesevîci türlü şairler tarafından yazılmıştır, asıl yazması yoktur, deseler de; bu fikri ileri sürmemin iki sebebi var. Birincisi, Yesevî tarafından söylenen yukarıdaki *"Yüz yirmi beşe girdim"* mısraları. Ahmed Yüknêkî de, Yusuf Has Hacib de eserlerini ne zaman yazdıklarını kitaplarında bildirmiştir. Genellikle doğu kitaplarında müellifin, kitabını yazdığı tarihi eserde bildirmesi gibi gelenek vardır. Yesevî, çok tanındığından, "filan yıl yazıldı" dememiş; ancak hikmetlerin başında (mesela 27. hikmette) böyle 125'e girdiğini söylemesi, aynı divanın yazılışına da işaret eder ve dediklerimize esas olur. Zaten, hiç kimse şimdiye kadar bu mısraların Yesevî'ye ait olmadığını ispatlamadı, buna hacet de yok. Bana göre, 99 müridin hizmet ettiği bir düzende, eğer on tanesi hikmetleri yazma ve çoğaltma, dağıtma ile meşgul olsa da, sonradan divanlar halinde, çeşitli yıllarda, çeşitli kişiler tarafından istinsah edilerek yayıldığı için, onlarca Yesevîci şairlerin hikmetlerinin elbette divana girip kalmış olması tabiidir. Bu, "Divan-ı Hikmet'i; Ahmed Yesevî'nin kendisinin yazmadığını göstermez. Aksine, esas hikmetleri, özellikle Yesevî'ye ait mahlaslarla ya-

zılmış hikmetlerin onun olduğunu söylemeye dayanak olur.

Ben, Köprülü'nün kitabından Rızaeddin Lala, Necmeddin Kübra ve diğer kişi ve olaylar hakkında okuyarak, kendimce delilleri karşılaştırarak Ahmed Yesevî'nin çok uzun yaşadığına inandım, buna kendimce dayanak buldum (Bu konuda 1990 yılında Kazakistan'ın Türkistan ve Kentav şehirlerinde yapılan Uluslararası A. Yesevî Sempozyumu'nda bildiri de sundum). Köprülü şöyle yazar: "Bir rivayette söylendiğine göre, Rızaeddin Ali Lala, Yesevî'yi ziyaret ederek Türkistan'a gelir. Bu Horasanlı meşhur şeyh idi; o Hicrî 563-642 yılları arasında yaşamıştır. Yani o Türkistan pirinin ziyaretine, o inzivadayken geldiğini, en azından 30-40 yaşlarında olduğunu farz etmek mümkündür. Necmeddin Kübra (1145-1221) de Yesevî'ye çağdaş olarak aynı kitapta bildirilmiştir. Kübra'nın Hicri 618'de öldürüldüğünü hatırlarsak, o vakitte Yesevî'nin yüz yirmi yaşa ulaştığı ortaya çıkar. Bu gibi açık tarihî deliller şunu gösterir: Köprülü'nün kitabında rivayet olarak verilen sözler sıradan menkıbeler değil, menkıbelere, rivayetlere yansımış hayat gerçekleridir. Zira, veliler ve meşhur kişilerin hayatlarının menkıbeler ve rivayetlerle karışık olduğu herkese malumdur.

Ahmed Yesevî'nin uzun yaşadığı hakkındaki fikir onun XX. asırdaki neslinden olan ve İstanbul'da yaşayan Hatice Yesi'nin "Hoca Ahmed Yesevî Hakkında" adlı makalesiyle de kuvvetlenmiştir (Türkistan, İstanbul, 1989, 8. sayı, 60-61. s.). Hatice Yesi, "Türkistan" dergisinin 1989 yılındaki son sayısında çıkan bu makalesinde "Divân-ı Hikmet'teki *"Yüz yirmi beşe girdim bilemedim"* mısrasını verdi ve bugün de 20. asırda Yesevî neslinden olup uzun yaşayan kişilerin olduğunu söyleyerek, çok yaşamının onların sülâlesinde ırsî bir özellik olduğunu bildirdi. Mesela, Hatice Yesi'nin, Türkistan'da yaşayan Yedigâr halası 1854 yılında doğmuş, 1989 yılında sağlığı iyi ve 135 yaşındadır.

Kısacası, Ahmed Yesevî'nin 1166 (Hicri 562) yılında vefat ettiğini söyleyen bütün kitaplar, ansiklopedilerdeki tarih yanlıştır. Bilgiler onun doğum ve ölüm tarihlerini 1103-1228/1229 olarak göstermeye daha uygundur.

Babası İbrahim Ata ve annesi Karasaç Ana'nın mezarı bugün de bütün dünya Türklerinin ziyaret ettiği Sayram'daki türbelerdir. Yesevî'nin kardeşleri Latif Ata ve Mustafa Kulu Ata'ların kabirlerinin de Sayram'da olduğunu N.Mallayev "Özbek Edebiyatı Tarihi"nde kaydeder (Taşkent, 1976,152. s.). Köprülü'nün yazdığına göre Karasaç Ana'nın (aişe) Gevheri Şehnâz diye kızı da vardır.

Yine Köprülü, Yesevî'nin İbrahim adında bir oğlu olduğunu ve kendisi yaşarken oğlunun öldüğünü ve bir kızının da kaldığını yazar (Age., 86. s.).

Kaynaklarda ve hikmetlerde yazıldığına göre, Yesevî yedi yaşındayken babası ölmüş ve annesi de ailesiyle birlikte Yesi'ye göçmüştür. Onların kardeşi ve Yesevî'nin pîri Arslan Baba onun manevî eğitimiyle meşgul olmuştur. Yesi'den 60 km. uzaklıkta bugün Arslan Baba'nın türbesi vardır. O, XII. asırda yapılmıştır, 1907'de tamir görmüştür. Bugün türbe etrafı çıplak çöldür, ziyaretçiler için bir alan ve abdest almak için akıp duran bir temiz su, ilkel bir dinlenme yeri, şükür ki var; bugün de dışarıdan, Türkistan'ın şehir ve kışlaklarından ziyaretçiler gelerek dua edip dönerler. Türbeye bitişik mescit de vardır. Türbe içinde Arslan Baha'nın kabri'nin yanında Karga Baba, Laçın Baba, Şerimbet hazretlerinin kabirleri de var. Ahmed Yesevî'nin ziyaretine gelenler önce Sayram'da babası ve annesini, sonra hocası Arslan Baba'yı ziyaret ettikten sonra Yesi'ye giderler. Bunu daha çok bayramlarda görmek mümkündür.

Yesevî'nin oğlu, Yesevi sağken öldüğünden, nesli kızı Gevheri Şehnaz'dan (Hoşnaz da denir) süregelen evlatlardan ibarettir. Bu bir çok kitapta tekrarlanır.

Meşhur şair Atayî'nin de Yesevî neslinden olduğu söylenir. Ünlü seyyah Evliya Çelebî de kendisinin Yesevî neslinden olduğunu yazmıştır. Hicrî X. asırda doğan, Semerkant'ta yaşayan Abdullah Han'ın sarayında şiirler okuyan Şeyh Zikrî de Yesevî neslindedir. "Hazinetü'l-Asfiya"da yazıldığına göre Hicrî XI. asır sonlarında da Yesevî nesilinden, Hoca Hafız Ahmed Yesevî-Nakşibendî de ünlü bir mutasavvıf olarak yaşamıştır. Gaspiralı'nın takipçisi, XX. asır milliyet fikrinin babası Mahmut Hoca Behbudî de Yesevî soyundandır. Bu konuda belli, ilmî bir makale ya da kitap şimdiye kadar yazılmadı. Bugün Yesi'de, Sayram'da Yesevîler şeceresi hakkında sözler, türlü el yazmalar, fotokopiler çok; ne var ki bunlar incelenmediği için bir şey söylemek zor. Ancak Ahmed Yesevî öldükten sonra onun türbesinde şeyhlik yapanlar, onun şeceresini mühürlenmiş, tasdikli bir vesika olarak asırlardan asırlara saklayarak getirmişlerdir. Bu uzun vesika, duyduğuma göre 1916 yılına kadar olan şecereyi gösteriyormuş ve şu anda da kayıpmış.

Ahmed Yesevî'nin hayatı Köprülü tarafından derinlemesine incelendiği için biz burada duruyoruz. Kısaca şunu söylemek mümkün: Bugün Türkistan'daki haşmetli türbe, Emir Timur'un buyruğuyla, Yesevî'ye bağlılığının bir işareti olarak 1395-1397 yıllarında yapılmıştır. Türbenin yapılışı ve tarihi hakkında 14. asırdan bugüne kadar çok

kitap yazılmıştır. 1918 yılına kadarki eserler hakkında Köprülü tam bilgi vermiştir. Daha sonra çıkan, mesela N.Nurmuhammedov'un Kazak Türkçesi, Rusça, İngilizce çıkmış "Ahmed Yesevî Savlet İmareti" (Alma Ata, 1988) albümü ile B.T. Tu-yakbayeva'nın Rusça basılan albümünü (Alma Ata, 1989) hatırlamak yeterlidir. Türk dünyasında böyle büyük, böyle eski ve yıpranmış, yıpratılmış; ancak hâlâ halkın gönlünde büyük ve güçlü bir yer olarak kalmış bir yapı yoktur, diye düşünüyorum. Bu türbe bugün Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı yardımıyla tekrar onarılmaktadır.

Ancak türbenin dış görünüşünü, yıkılan yerlerini tekrar yapmak mümkündür de altınla yazılmış âyetlerini, çizilen nakışlarını, Rusya'ya ve Avrupa'ya kaçırılan türbeye ait beş yüz yıllık tarihî eserleri bulmak mümkün mü?

Türkistan'da yaşayan ya da Türkistan'dan yazılmış Türk nesillerine kıvanç veren, ebediyen yıkılmaz, taşmanın, çalmanın, patlatmanın mümkün olmadığı bir hazine, kutlu bir manevî türbe Ahmed Yesevî'nin sözlerinin, düşüncelerinin gömülüp saklandığı bir "Divân-ı Hikmet" adlı hazine var. Bence halk dilinde, dağdaki, çöldeki, kışlaktaki, kentteki her bir Türk oğlu Türk'ün anladığı en basit halk dilinde yazılmış hikmetler, Türkistan'da en çok okunan, en eski kitaptır. Hikmetler atasözleri, masallar, maniler, destanlar gibi, defalarca düşünerek okunmuş, ezberlenmiş, ağızdan ağıza dolaşagelmiştir.. Hikmetlerin yazma olarak en eski nüshalarından, bizce bilineni XV. asra aittir. Yazmaların çoğu XVII. asra aittir. XIX. asırda ise "Divân-ı Hikmetler taş basma ve litografik yolla basılıp dağılmıştır.

Kazan'da "Divân-ı Hikmet" in altı defa basıldığı, Taşkent ve İstanbul'da taş baskı olarak bir defa basıldığı biliniyor. Kazan baskılarından (1878, 1893, 1896, 1900, 1912) başka, Taşkent'te Hicrî 1314 (Miladî 1899)'te taş basma olarak yayımlanmıştır. Bunun gibi, Hicrî 1299 (Miladî 1879)'da Türkiye'de "Nuri Osmaniyeye" matbaasında da "Divân-ı Hikmet" taşbasma olarak yayınlanmıştır; bu taş baskıyı esas alarak Doğu Türkistan'da Necat Muhlis, (Urumçi, 1985, "Bulak" dergisi, 16. sayı, 162-274. s.) Uygur Türkçesi'nde açıklamaları ve sözleriyle yayımlattı. Türkiye'de Prof. Dr. Kemal Eraslan ilk defa Latin harfleriyle "Divân-ı Hikmet'ten Seçmeler" (Ankara, 1983) adıyla seçilmiş hikmetleri neşretti, önsöz, açıklamalar ve sözlük yazdı. Sovyet devrinde Ahmed Yesevî ve onun gibi şahısları eserleri zararlı diye telkin edildi, basılmadı; sadece parçalar halinde verildi. Ancak, bilgin Ergaş Rüstemov Yesevî hakkında doğru sözleri yazdığı ve söylediği için "deli" diye tımarhaneye kapatıldı, orada da ölüp gitti.

N. Mallayev'in eserinde ve bazı antolojilerde o zararlı olarak telkin edildi. Ünlü şair ve romancı Askad Muhtar'm "Çınar" romanında (1973) Yesevî'nin bir hikmeti manevî bir servet gibi telkin edilir. Yesevî'nin hayatı ve eserleri hakkında Türkiye'de basılan bazı kaynakları aldıktan sonra bir makale yazdık ve "Özbekistan Edebiyatı ve San'atı" gazetesinde (26.10.1990), Yesevî'nin, Evliya Çelebi ve Yesevî soyundan olan Şahabeddin Yesevî'nin resimleriyle birlikte basıldı. 1991 yılında K. Eraslan yayınına dayanarak hazırlanmış "Hikmetler" (G.Gulam adındaki neşriyat, Haz.: İbrahim Hakulov) 300 bin adet basılmış ve hemen tükenmiştir. Sonra 1992'de aynı yerde, 1836 Kazan yayıma dayalı olarak, 200 bin adet "Divân-ı Hikmet" basılmıştır. Yayına hazırlayan Resulmuhammed Aşurbay oğlu Abdüşükürov ve sorumlu muharrir Mahmud Hasanî çabalarıyla mükemmel çıktı. Bu yayında, 149 hikmet, bir münacat ve başında da bir "Fakr-nâme" vardır.

Ahmed Yesevî divanındaki hikmetler henüz yeterince incelenmemiştir, sözlüğü ve açıklamaları yeterince yapılmamıştır. Divan'da şair mahlas olarak Kul Hoc'ahmed, Hoca Ahmed Yesevî, Ahmed ibn İbrahim, Hoca Ahmed, Miskin Ahmed ibarelerini kullanmaktadır. Bazı şiirler. Hakim-Ata'ya, Süleyman Bakırganî'ye yakışır, "Bakırgan Kitabı"nda da var. Ancak "Divan-ı Hikmet'teki bazı eksik şiirlerin doğrusunu "Bakırgan Kitabı"nda bulmak imkanı bu kitabın değerini yine arttırır. Daha doğrusu iki kitap da birbirini ruhan tamamıyor gibi, mazmun bakımından yakın ol-

maları ve elbette Yüce Tanrı'yı tanıtmaya amacıyla bizim için değerlidirler. Mesela, Yesevî'de, 117. hikmette (Taşkent, 1992, 159. s.) "*Âlinlerge kitap kirek süfîlerge meşcid kirek / Mecnûnlarga Leylâ kirek manga sin ok kireksin*" denir. "Bakırgan Kitabı"ndaki gazelde ise aynı mükemmel şiiri görüyoruz. Kafiyeleri ve anlamı uygun:

*"Gâfillerge dünyâ kirek 'akülerge 'ukba kirek,
Mecnûnlarga Leylâ kirek manga sin ok kirek"*

(Bakırgan Kitabı, Kazan, 1901, 6. s.). Ya da "Divân-ı Hikmet'te 149. olarak verilen "Şeyhim Ahmed Yesevî" redifli kaside Süleyman Bakırganî'nindir, onun kitabında da vardır.

Yesevî yolunda bir çok kişi hikmet yazmıştır: Süleyman Bakırganî, Baba Maçın, Azim Hoca, Kul Şerif, Şems (Şemseddin), Kul Esad, Hudaydâd, Kul Ubeydî, Baba Rahim Meşreb, Süfi Allahyâr, Hazini'yi ve diğerlerini saymak mümkündür.

"Büyük Türk Klasikleri" ve "Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisinde Yesevî'yi genel Türk Edebiyatı bölümünde verilmesini desteklediğimiz halde (biz Mevlana'yı da genel Türk şairi diye biliyoruz), bu antolojinin "Türkistan'da Bin Yıllık Özbek Edebiyatı" bölümünde verilmesini uygun gördük. Çünkü bugün Yesevî'yi ancak Özbekler tercümesiz okuyabiliyorlar ve 900 yıldır da böyle geldi. Özbek Edebiyatı Ahmed Yesevî ile başlar. Biz Mahmud Kaşgarî'yi de, Yusuf Has Hacib'i de, Yükneki'yi de binlerce yıldan beri öğrenerek getiriyoruz, tezkireler ve kitaplar şahit.

DÎVÂN-I HİKMET'TEN PARÇALAR*

Subh-ı sâdıq düşenbe kün yirge kirdim
Mustafâğa matem tutup kirdim muna
Altmış üçde sünnet didi, eştip bildim
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Yir üstide yaranlarım matem tuttu
Âlem heme sultânım dip na'ra tarttı
Haqrı tapqan çın süfîler qanlar yuttu
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Elvidâ dip yir astığa qadem koydum
Yarug dünyâ haram kılp haqrı süydüm
Zikrin aytp yalguz olup yalguz köydüm
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

*Sabah erken pazartesi günü yere girdim
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte
Altmışüçte sünnet dedi işitip bildim
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Yer üstünde dostlarım matem tuttu
Bütün âlem "Sultanım " deyip nara çekti
Hakk'ı bulan gerçek sufiler kanlar yuttu
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Elveda deyip yer altına adım koydum
Aydın dünyayı haram kılp Hakk'ı sevdim
Zikrini söyleyip yalnız olup yalnız yandım
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte*

* 1. Bu on bir hikmet, "Divân-ı Hikmet", Gavsul-vâsılın Hazret-i Sultânul-ârifin Hâce Ahmed bin İbrâhîm bin Mahmûd bi'l-if thâr Yesevî. Altıncı derece basıluvi. Qazantipalitagrafiyetmparatarskegauniversitete. 1912" adlı kitaptan 31-34,43-44,75-76,76-78,127-128, 133-134,253-254,199,200-204 sayfalarından seçilip alındı.

2. Yesevî'nin "Divân-ı Hikmet'inden alınan bu şiirler 1912 yılındaki Kazan baskısından hazırlandı. Türkiye Türkçeleri Prof.Dr. Kemal Eraslan'ın hazırladığı "Divan-ı Hikmet'ten Seçmeler" (Ankara, 1983) ve Dr. Hayati Bice'nin yayınladığı Divan-ı Hikmet'ten (Ankara, 1993) alındı.

"Tâhâ" oqup tünkiçeler qâyim boldum
Kiçe namaz kündüzleri sâyim boldum
Bu hâl birle yir astıda dâyim boldum
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Altmış kiçe altmış kunduz bir yol taam
Tan atqunça namaz oqup bir yol selâm
Altmış üçde boldı ömrüm âhir tamâm
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Haq Mustafâ rûhı kelip boldı imâm
Cümle melek yir astıda boldı gulâm
Köp yıgladım Haq Mustafâ birdi in'âm
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Mi'râc tûni nûr-ı dîdem ferzend didi
Qolum tutup ümmetim-sen ümmet didi
Sünnetimni muhkem tutqıl dil-bend didi
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Qıyâmette yol adaşsafi yolga salay
Muhammed dip teşne bolsan qolufı alay
Ferzendim dip elgin tutup cennet kirey
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Ey yaranlar bu söz eştip şevqum artdı
Ümmet didi iç ü taşım nûrga batdı
Pertev salıp dîdârmı haq körsetti
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Dîdâr körüp ruhum uçup arşqa qondu
Mûsâ sıfat vücûdlarım köyüp yandı
Mecnûn sıfat hayl-i haşdın qaçıp tandı
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Yir astıda hârlıg tarttım köp meşaqat
Töşek yastuq taşdın qılıp çekdim mihnet
Ey yaranlar bu dünyâda yoq feragat
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Tâ meşaqat tartmagunça vaslı qayda
Hizmet qılmay derd-i halet bolmas peyda
Cân u dilni tâ qılmasan haqqa şeydâ
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Yir astığa kirdim erse bî-hod boldum
Közüm açıp Mustafâanı hâzır kördüm
Âsî câfi ümmetlerni hâlin sordum
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Eyâ ferzend mendin sorsan qanı ümmet
Ümmet didi köksüm tola dâg-ı hasret
Ümmet için köp tarta-men haqdm külfet
Mustafâğa matem tutup kirdim muna

Ümmetlerim yazuqlarm her cum'a keç
Alıp kelgey yâ Muhammed sen mum çeç

"Taha" okuyup akşam ve geceler kaim oldum
Gece namaz gündüzleri oruçlu oldum
Bu hal ile yer altında daim oldum
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Altmış gece altmış gündüz bir kez yemek
Tan atana kadar namaz kılıp bir kez selam
Altmışüçte oldu ömrüm sonunda tamam
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Hakk Mustafa ruhu gelip oldu imam
Bütün varlık yer altında oldu köle
Çok ağladım Hakk Mustafa verdi müjde
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Miraç gecesi "Gözümün nuru evlad..." dedi
Elimi tutup "Ümmetimsin ümmet" dedi
"Sünnetimi sıkı tutasın gönüldaşım" dedi
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

"Kıyamette yol kaybedersen yola salayım
Muhammed deyip susamış olsan elini tutayım
Evladım deyip elini tutup cennete girdireyim...
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Ey dostlar bu sözü işitip şevkim arttı
"Ümmet" dedi, iç ve dışım nura battı
Nurunu salıp cemalini Hakk gösterdi
Mustafa'ya matem tutup girdim ben işte

Cemalini görüp ruhum uçup arşa kondu
Musa gibi varlığım tutuştu yandı
Mecnun gibi eş ve dosttan kaçıp saklandı
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Yer altında eziyet çektim çok zorluk
Döşek yastık taştan yapıp çektim sıkıntı
Ey dostlar bu dünyada yok dinlenmek
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Ta zorluk çekmedikçe vuslatı nerede?..
Hizmet kılmadan hal derdi olmaz peyda
Can ve gönlinü kılmadıkça Hakk'a tutkulu
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Yer altına girdim ise kendimden geçtim
Gözümü açınca Mustafa 'yi hazır gördüm
İsyan ve cefa eden ümmetlerin halini sordum
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

"Ey evlad benden sorsan hani ümmet,"
"Ümmet" dedi göğsüm dolarak hasret yarası
"Ümmet için çok çekiyorum Hak'dan külfet"
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte

Ümmetlerimin günahlarını her Cum 'a aftet
Alıp geleyim ya Muhammed sen bunu ayır

Taqı yıglap secde eyley Tenrige keç
Mustaf âga matem tutup kirdim muna

Her cum'a keç ümmetlerni günâhını
Alıp kelgen yâ Muhammed körgil mum
Ümmetlerin neler qılır Ahmed seni
Mustaf âga matem tutup kirdim muna

Men melekdin şerm alur-men ey ümmetim
Yaratqandın qorqmas mu-sen pest-himmetim
Kiçe yatmay tâat qılsafı hoş devletim
Mustaf âga matem tutup kirdim muna

Yir astığa kirdim dostlar bî-ihtiyâr
Amîn dinler âl u ashâb hem çehâr yâr
Ümmetlerni cürmin keçgil perverdigâr
Mustaf âga matem tutup kirdim muna

Qul Hâce Ahmed men defter-i sâni ayttım
İkki âlem işretlerin meyge sattım
Ölmes burun cân açığın zehrini tattım
Mustaf âga matem tutup kirdim muna

HİKMET 12

Hudâvendâ meni salgıl öz yolunga
Nefs elgide arıp a'dâ boldum muna
Fısq u fücür tolup taşıp haddin aştı
Garq-âb bolup isyan içre qaldım muna

Dünyâ neces tâlib bolup it dek yördüm
İstep anı arqasından tün kün kovdum
Emrin tutmay haq yolıga közüm yumdum
Qayda baray eyâ dostlar nitgüm muna

Nefis şeytân esîr qıldı âdem oğlın
Şütürleyin bağlap aldı iki qolın
Ne müşkildür on u solnı bilmey yolm
Vâ dirîgâ hasret bilen bargum muna

Yoq menin dek şûm-ı belâ âlem ara
Hiç bulmadı mendin rızâ halq-ı hudâ
Emdi boldı âhir meni yüzüm qara
Vâ veyletâ evvel nege boldum muna

Atâ qılğan azîz cânını bilmedim men
Zahir bâtın hâzır-sen dip turmadım men
Qara yüzüm dergâhına sürmedim men
Yâ rabbenâ her ne qılсан keldim muna

Tâqatim yoq eğer baqsa günâhınga
Qılay tevbe qaçıp keldim penâhınga
Rahmet birlen nazar qılğıl Hâce Ahmedga
Her ne qılсан men bî-nevâ keldim muna

*Ta ki ağlayıp secde eyleyim Tanrı 'ya affet
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Her Cum 'a affet ümmetlerin günahını
Alıp geleyim ya Muhammed gör bunu
Ümmetlerin neler kular Ahmed seni
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Ben melekten utanç duyarım ey ümmetim
Yaratan 'dan korkmaz mısın düşük himmetim
Gece yatmadan ibadet etsen hoş devletim
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Yer altına girdim dostlar iradesiz
"Amîn" deyiniz âl, ashab ve dört-yar*
Ümmetlerin suçunu bağışla Allah 'im
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

*Kul Hoca Ahmed ben ikinci defteri söyledim
İki âlem eğlencelerini meye sattım
Ölmeden önce can acısının zehrini tattım
Mustafa 'ya matem tutup girdim ben işte*

HİKMET 12

*Allah 'im beni salasın öz yoluna
Nefs elinde harap tamam oldum ben işte
Fısq ve fücür dolup taşıp haddini aştı
Boğularak isyan içinde kaldım ben işte*

*Kirli dünyaya talip olup it gibi yürüdüm
İsteyip onu arkasından gece gündüz kovaladım
Emrini tutmayıp Hakk yoluna gözümü yumdum
Nereye gideyim ey dostlar nideyim ben işte*

*Nefs şeytan esir kıldı Ademoğlunu
Develer gibi bağlayıp aldı iki kolunu
Ne zordur sağ ve solu bilmeden yolunu
Vah ne yazık hasret ile gideceğim ben işte*

*Yok benim gibi kötü bela âlem içinde
Hiç olmadı benden razı halk ve Allah
Şimdi oldu sonunda benim yüzüm kara
Vah vay önceden oldum niye ben işte*

*Bağışladığı aziz canı bilmedim ben
Zahir-batın hazırsın deyip durmadım ben
Kara yüzümü dergahına sürmedim ben
Ya Rabbim her ne yaparsan geldim ben işte*

*Dayanma gücüm yok eğer baksam günahıma
Tövbe eylemeğe kaçıp geldim penahına
Rahmet ile nazar eyle Hoca Ahmed 'e
Her ne yaparsan ben bineva geldim ben işte*

* Dört halife kastediliyor.

HİKMET 13

Eyâ dostlar nâdân birle ülfet olup
Bağrım köyüp candın toyup öldüm muna
Togn aytsam eğri yolga boynın tolgar
Qanlar yutup gam zehrige toydum muna

Nâdân birle ötgen ömrün nâr-ı saqar
Nâdân barsa dûzah andın qılgay hazer
Nâdân birle dûzah sarı qılman sefer
Nâdân içre hazân yanhg soldum muna

Duâ qılın nâdânların yüzün körmey
Haq taâlâ refîq bolsa bir dem turmay
Bîmâr bolsa nâdânların hâlin sormay
Nadanlardın yüz min cefâ kördüm muna

Yir astığa kaçıp kirdim nadanlardın
Elgim açıp duâ tilep merdânlardın
Garîb canım yüz tasadduq danalardın
Dânâ tapmay yir astığa kirdim muna

Nâdânlarını mendin sorma köksüm huqqa
Haqdm qorqup matem qursam küler qahqa
Ağzı açuq nefsi ulug misl-i laqqa
Nadanlardın qorqup sana keldim muna

Tama' qılma nadanlardın qadrin bilmez
Zulmet içre yol adaşsan yolga salmaz
Boynun qaşıp zârî qılсан qolun almaz
Nâdânlarını şekve eylep keldim muna

Evvel âhir hûblar kitti qaldım yalguz
Nadanlardın eşitmedim bir yahşi söz
Dânâ kitti nâdân qaldı yidim efsûs
Yolnı tapmay hayran bolup qaldım muna

Dâg-ı hicran ezdi bağrım qanı derd-mend
Dânâ tof raq nâdânlarını köksi belend
Âyet hadis beyân qılсам qılmaz pesend
Köksüm teşin derd ü gamga toldum muna

Derdü halet tугyân qıldı bar mu tabîb
Arz-ı hâlim sana aytay yalguz habîb
Barca tâlib ülüş aldı men bî-nasîb
Ülüş istep dütâ bolup keldim muna

Hân mânîfî terk eyleben ülüş algıl
Ey bî-haber dünyâ işin arqa salgıl
Allah sehî lutf in körüp hayran qalgıl
Körer-men dip fena bolup keldim muna

Men def ter-i sâni aydım sizge yâdgâr
Ervâhımdın meded tilep oqun zinhar
Duâ qılay vâsıl qılsun perverdigâr
Rahman eğem arz aytgalı keldim muna

HİKMET 13

Ey dostlar cahil ile yakın olup
Bağrım yanıp candan doyup öldüm ben işte
Doğru söylesem eğri yola boynumu çeker
Kanlar yutup gam zefirine doydum ben işte

Cahil ile geçen ömrüm nar sakar
Cahil olsan cehennem ondan çekinir
Cahil ile cehenneme doğru kılmayın sefer
Cahiller içinde yaprak gibi soldum ben işte

Dua edin cahillerin yüzünü görmeyim
Hakk Teala refik olsa bir dem durmayayım
Hasta olsa cahillerin halini sormayayım
Cahillerden yüzbin cefa gördüm ben işte

Yer altına kaçıp girdim cahillerden
Elim açıp dua isteyib merd kişilerden
Garib canım yüz tasadduk bilgilerden
Bilge bulmayıp yer altına girdim ben işte

Cahilleri benden sorma göğüsüm çıka
Hakk'dan korkub yas tutsam güler kahkahayla
Ağzı açık nefsi ulu lakka misli
Cahillerden korkub Sana geldim ben işte

Birşey umma cahillerden kadrini bilmez
Karanlık içinde yol sasırsan yola salmaz
Boyun büküp yalvarsan elini tutmaz
Cahilleri şikayet ederek geldim ben işte

Önce-sonra iyiler gitti kaldım yalnız
Cahillerden işitmedim bir güzel söz
Bilge gitti cahiller kaldı çektim üzüntü
Yolu bulamayıp şaşkın olup kaldım ben işte

Ayrılık yarası ezdi bağrımı hani dert ortağı
Bilge toprak, cahillerin göğüsü yüksek
Ayet, hadis beyan etsem beğenmez
Göğsümü deşiniz derd ve gama doldum işte

Derd ve halet azıp coştı var mı tabip
Arz-ı halim sana söyleyim sadece Sevgili
Bütün talipler pay aldı benden nasipsiz
Pay isteyip iki büküm olup geldim ben işte

Evini barkım terk eyleyip pay al
Ey habersiz dünya işini geriye koy
Allah 'in cömert lutfunu görüp hayran kal
Görürüm deyip yok olup geldim ben işte

Ben ikinci defteri dedim size yadigar
Ruhumdan meded isteyip okuyun zinhar
Dua eyledim vasıl eylesin Allah Rahman
Malik'im arz etmeğe geldim ben işte

Hikmetimdin behre algan közge sürsün
İhlâs birlen közge sürtüp didâr körsün
Şartı oldur riyâzetga boyun sunsun
Canlar keçip cânâneni kördüm muna

Didâr üçün gedâ boldum âmîn dinler
Ey tâlibler hâlîm körüp gamım yinler
Yolda qalğan qul Ahmedga yol birifiler
Yolnı izlep gedâ bolup keldim muna

Qul Hâce Ahmed gedâ bolsan haqqa bolgıl
Başın birle erenlerge hizmet qılğıl
Nazar tapsafı halqa qurup sohbət qılğıl
Halqa içre agâh bolup turdum muna

HİKMET 17

Vâ dirîgâ niçük qılğum garîblıgda
Garîblıgda gurbet içre qaldım muna
Horasan u Şâm u İraq niyyet qılıp
Garîblıgı köp qadrini bidim muna

Neler kelse körmek kerek ol hudâdın
Yûsufını ayırdılar ol Ken'ândın
Tuggan yirim ol mübarek Türkistândın
Bağırırma taşm urup keldim muna

Gurbet tegdi Mustafâ dek erenlerge
Otuz üç min sahabe hem yârânlarga
Ebû Bekir Ömer Osman Murtazâga
Gurbet tegdi alarga hem aygum muna

Gurbet tegse puhte qılır köp hâmlarnı
Dâna qılır hem hâs qılır köp âmlarnı
Kiyer kiz ton tapsa yiyür taâmlarnı
Anın üçün Türkistânga keldim muna

Garîblıgda yüz yıl tursa erür mihmân
Taht u baht u bustânları erür zindan
Garîblıgda qul boldı ol Mahmûd Sultân
Ey yaranlar gurbet içre köydüm muna

Garîblıgda Arslan babam izlep taptı
Her sır körüp perde birle büküp yaptı
Bihamdi'llâh kördüm didi izim öpti
Uşbu sırnı körüp hayran qaldım muna

Ârzûlıq-men qanndaşlıq vilâyetga
Ulug babam ravzası ol aq türbetga
Babam ruhi saldı meni bu gurbetga
Men bilmes-men neçük taqsır qıldım muna

Qul HâceAhmed sözlegeni haqnı yâdı
İşitmegen dostlarga qalsun pendi
Gurbetlenip öz şehriga qayıp yandı
Türkistanda mezar bolup qaldım muna

Hikmetimden nasib alan göze sürsün
ihlas ile göze sürtüp cemal görsün
Şartı odur riyazete boyun sunsun
Canlar keçip Sevgili 'yi gördüm ben işte

Cemal için dilenci oldum amin deyiniz
Ey talipler halimi görüp gamımı yeyiniz
Yolda kalan Kul Ahmed 'e yol veriniz
Yolu arayıp dilenci olup geldim ben işte

Kul Hoca Ahmed dilenci olsan Hakk'a ol
Başın ile erenlere hizmet kıl
İlgi bulursan halka kurup sohbət kıl
Halka içinde agâh olup durdum ben işte

HİKMET 17

Vah ne yazık, ne yapacağım gariplikte?
Gariplikte gurbet içinde kaldım işte.
Horasan'ı, Şam 'ı, İrak'ı niyet kılıp
Garipliğin çok kadrini bildim işte.

Neler gelse, görmek gerek o Hûda 'dan;
Yûsuf'unu ayırdılar o Ken 'ândan;
Doğduğum yer o mübarek Türkistan 'dan,
Bağırırma taşlar vurup geldim işte.

Gurbet değdi Mustafa gibi erenlere,
Otuz üç bin sahabe ve yaranlara,
Ebû Bekir, Ömer, Osman, Murtaza 'ya,
Gurbet değdi onlara hem, dedim işte.

Gurbet değse, pişkin kılar çok âmları;
Bilgili kılar, çekkin kılar çok âmları;
Keçe giyer, bulsa yiyer taamları;
Onun için Türkistan 'a geldim işte.

Gariplikte yüz yıl dursa, yine mihman;
Tahtı, bahtı, bostanları yine zindan;
Gariplikte kul oldu o Mahmut Sultan;
Ey yârenler, gurbet içinde yandım işte.

Gariplikte Arslan Baba 'm arayıp buldu;
Gördüğü sırlan perde ile sarıp örttü;
"Allah 'a hamd olsun, gördüm " dedi, izimi öptü;
Bu sırları görüp hayran kaldım işte.

Arzuluyum akrabalık vilayete,
Büyük babam ravzalan Ak Türbet 'e,
Babamın ruhu saldı beni bu gurbete;
Bilmem ki ben nasıl taksir kıldım işte.

Kul Hâce Ahmet, söylediği Hakk'ın yâdı;
İşitmeyen dostlarına kalsın öğüdü;
Gurbet çekip öz şehrine dönüp geldi;
Türkistan'da mezar olup kaldım işte.

HİKMET 37

Közüm nemlik dilim gamlıq cân elemlik
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar
Bu hasrette, nedâmetde yaşım aqup
Qayu taraf kiterimni bilmem dostlar

Türlük türlük alâmetler boldı peyda
Yüreğimde cerahatler boldı peyda
Bu dünyâda lahza fârig bolmag qayda
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar

Hâs qullar dek kiçeleri qâyim bolsam
Merdânlar dek kündüzleri sâyim bolsam
Kiçeleri (r)m almay rabbim disem
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar

Allah üçün f erzendlerim yetim qılsam
Candın keçip mâldın keçip garîb bolsam
Beyabanda yalguz qaz dek nâle qılsam
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar

Tohm-ı isyan bî-had saçtım tâatim az
Ötti ömrüm gaflet bilen hem qış u yaz
Yaqın turur canım quşu qılsa pervâz
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar

Qul Hâce Ahmed hizmetide cân birmese
Dihqân ermez ketmen çapıp nân birmese
Vâ bolmagay gül gonçesi nem bolmasa
Neçük ilâç iterimni bilmem dostlar

HİKMET 38

Işq sırrını beyân qılsam âşıqlarga
Tâqat qılmay başm alıp ki ter dostlar
Tag u taşqa başın urup bî-hod bolup
Ehl ü iyâl hânnumândın öter dostlar

Işq şiddeti başga tüşse âşiq neyler
Bigâneler taşlar atıp ana küler
Dîvâne dip başın yarıp qanga bular
Şâkir bolup hamd u sena aytar dostlar

Işqsızlarını hem canı yoq hem îmânı
Resûlu'llâh sözün aydım ma'nâ kânı
Nice aytsam işitgüçi bilgen qanı
Bî-haberga aytsam köftlü qatar dostlar

Işq gevheri tüpsiz derya içre penhân
Candın keçip gevher alğan boldı cânân
Bü'l-hevesler âşiq-men dip yolda qalğan
Dînlerini pûçek pulga satar dostlar

HİKMET 37

Gözüm yaşlı, gönüm gamlı, can elemli
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar
Bu hasrette, pişmanlıkta yaşım akarak
Hangi tarafa gideceğimi bilmem dostlar

Türlü türlü belirtiler oldu peyda
Yüreğimde cerahatlar oldu peyda
Bu dünyada bir an rahat olmak nerede
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar

Allah için evlatlarımı yetim etsem
Candan geçip, maldan geçip garib olsam
Kırlarda yalnız kaz gibiferyad etsem
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar

Has kullar gibi geceleri kaim olsam,
Mertler gibi gündüzleri oruç tutsam
Geceleri dinlenmeden "Rabbim" desem
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar

isyan tohumlarını sayısız saçtım ibadetim az
Geçti ömrüm gaflet ile hem kış hem de yaz
Yakındır canımın kuşu uçup gitse pervaz
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar

Kul Hoca Ahmed hizmetinde can vermese
Çiftçi değil ketman koşup ekmek vermese
Yazık, olmaz gül goncası su olmasa
Nasıl ilâç edeceğimi bilmem dostlar

HİKMET 38

Aşk sırrını beyan kılsam âşıklara,
Takat kılmaz, başımı alıp giderler dostlar.
Dağa taşta başını vurup, kendinden geçip
Çoluk çocuk, evden barktan geçer dostlar.

Aşk şiddeti başa düşse, âşık neyler;
Bigâneler taşlar atıp ona güler;
Divane diye başını yarıp kana bular;
Şâkir olup hamd ve sena söyler dostlar.

Aşksızların hem canı yok, hem imanı;
Rusûlu 'ilah sözünü dedim, mâna kânı;
Nice desem, işitici, bilen hani?
Habersizce desem, gönü karışır dostlar.

Aşk cevheri dipsiz deniz içinde pinhan;
candan geçip cevher alan oldu canan;
hevesliler âşıkım der, yolda kalan;
dînlerini değersiz pula satar dostlar.

Otqa köydüm cândm toydum hayran boldum
Bu neçük ot köymey yanmay biryân boldum
Mahabbetni atın iştip giryân boldum
Közi giryân murâdığa yiter dostlar

Zâr yıglaban zâr ifiregil rahmi kelsün
Yol adaşsan rahmi kelip yolga salsun
Âmîn dinler pîr-i mugân qolufi alsun
Hizmet qılğan mUrâdığa yiter dostlar

Zamane hem âhir boldı huyun kitti
Resûlu'llâh va'deleri yavuq yetti
Hâs qulları yahşi sözge qulaq tuttu
Yaman qullar kündin küнге beter dostlar

"Küllü yevmin beter" didi haq Mustafâ
Ümmet bolsan qulaq salgıl ehl-i vefa
Yahşılarnı ecrin birür bedge ceza
Qıyâmet küñ cezaların tartar dostlar

Fâsiq fâcir hevâ qılıp yirni basmas
Rûze namaz qazâ qılıp misvak asmas
Resûlu'llâh sünnetlerin közge ilmes
Günâhları küñden küнге artar dostlar

Dünyâ-dârlar mâlın körüp hevâ qılır
Men-menlikdin ol da'vâ-yı hudâ qılır
Öler vaqtda îmânıñın cüda qılır
Cânbirürde hasret birlen kiter dostlar

Qamug dünyâ yıgqanlarnı va'llâh kördüm
Öler vaqtda qalay-sen dip hâlin sordum
Şeytân aydı îmânığa çengâl urdum
Cân çıqarda yıglay yıglay kiter dostlar

Qul Hâce Ahmed âşiq bolsan canın köysün
Sıdqm birlen Allah digil tefiri bilsün
Duâ qılğıl mü'min qullar dünyâ qoysun
Dünyâ qoygan âhiretqa yeter dostlar

HİKMET 75

Mahabbetni bostânığa bülbül kibi
Seherlerde nâle eylep qongum kelür
Uşal vaqtda ilâhıñnı cemâlını
Ma'nâ közi birle ayan körgüm kelür

Merdân erür haq yolını başçıları
Mürîd birle hudâ ara elçileri
yahdâniyet deryasını yolçıku ı
Âstâñede barıp derbân bolgum kelür

Haq visalin tilegenler tüni küni
Tmmay canı birle aytur zıkr-i "hû"nı
Haqdm ilham yetip kelür bilsen mum
Ahiretni azuqını algum kelür

Ateşe yandım, candan doydum, hayran oldum;
Bu nasıl ateş, yanamaâan biryân oldum;
Muhabbetni adını duyup giryân oldum;
Gözü giryân muradına yeter dostlar.

Çok ağlayıp, çok inle ki rahmi gelsin;
Yol sasırsan, rahmi gelip yola salsın;
Hizmet kıl ki pîr-i mugân elinden tutsun;
Hizmet kılan muradına yeter dostlar.

Zemane hem âhir oldu, huyun gitti;
Resulü 'ilah vâdeleri yakınlaştı;
Seçkin kulları iyi söze kulak tuttu;
Kötü kullar güñden güñe beter dostlar.

"Küllü yevmin beterün" dedi hak Mustafa;
Ümmet olsan, kulak sal sen, ehl-i vefa;
İyilerin ecrini verir, kötüye ceza;
Kıyamet günü cezalarını çeker dostlar.

Fâsık, fâcir havlanıp yere basmaz;
Oruç, namaz kaza kılıp misvak asmaz;
Resûlu 'ilah sünnetine değer vermez;
Günâhları güñden güñe artar dostlar.

Dünyâ ehli malını görüp heva kılar;
Benlik fikriyle dâva-yı hüda kılar;
Öldüğünde imanından cüda kılar;
Can verende hasret ile gider dostlar.

Dünyâ malını yığanları vallah gördüm;
Öldüğü vakit, "Teube et!" diyip halini sordum;
Şeytan dedi: İmanına çengel vurdum.
Can çıkar da ağlaya ağlaya gider dostlar.

Kul Hâce Ahmed, âşık olsan, canın yansın;
Sıdqm ile Allah de ki Tanrı bilsün;
Dua kıl ki mü 'min kullar dünyâ koysun;
Dünyâ koyan âhirete yeter dostlar.

HİKMET 75

Muhabbetni bahçesine bülbül gibi
Seherlerde feryad edip konasım gelir
O vakitte Allah'ımın cemalını
Mana gözü ile açıkça göresim gelir

Merdlerdir Hakk yolunun başçıları
Mürîd ile Allah arasında elçileri
Vahdaniyet deryasının yolçuları
Dergahında varıp kapıcı olasım gelir

Hakk'a kavuşmayı dileyenler gece ve gündüz
Dinmeyip canı ile söyler Hu zikrini
Hakk'dan ilham yetişip gelir bilsen bunu
Ahiretin azığını alaşım gelir

Meveddetni esâsını elge alıp
Saâdetni hırqasını tenge salıp
Mahabbetni yünü birle qanatlamp
Ma'rifetni butağığa qongum kelür

Erenler barca barup boldı mezar
Qatıqlamp ey dostlarım bolgıl bîdâr
Mûsâ sıfat Tûr tagıda körüp dîdâr
"Rabbi unzur ileyke" dip aygum kelür

Vâ dirîgâ isiz ömrüm birdim yilge
İbâdetdin hiç nime yoq baqşam qolga
Qulluq qurın kiç bağladım emdi belge
Himmat qılıp pîr hizmetin qılğum kelür

Hoş mu'cize birdi îmân atasını
Tenim canım dilim ruhum sevdasını
Sır qulagın alıp nâle nidasını
Nida eştip canım f idâ qılğum kelür

Qul Hâce Ahmed dûn ehlidin bil ermes ol
Riyâzetsiz hiç âlemin körgüzmes ol
Allah demek mü'min qulga âr ermes ol
Haq yâdığa canım qurbân qılğum kelür

HİKMET 80

Ma'rifetni minberige minmegünçe
Şeriatnı işlerini bilse bolmas
Şeriatnı işlerini edâ qılma
Tarîqatnı meydânığa kirşe bolmas

Tarîqatda türük edeb bilmegünçe
Nefsi birle muharebe qılmağunça
İşq yolığa özin lâyıq itmegünçe
Haqîqatm sırlarını bilse bolmas

Şeriatda murâd oldur yolga kirmek
Tarîqatda murâd oldur nefsdin keçmek
Haqîqatda aziz cânnı f idâ qılmaq
Candın keçmey işq şarâbın içse bolmas

Bûryâ bolmay şeyh-men diben da'vâ qılğan
Özi qılmağ halqlar ara va'zın qılğan
Sözi yalğan dünyâ üçün amel qılğan
Dünyâ qoymay hâl ilmini bilse bolmas

Erenler uşbu yolga qadem urdı
Mücâhede mum birle amel qıldı
Mükâşefe bâtın içre ma'lûm boldı
Mundag bolmay dergâhığa yetse bolmas

Ne ameldür er-men diyü da'vâ qılmaq
Seccadeni halqlar ara törge salmaq
Özi bilmey bu ma'nâğa nef sin urmaq
Gavvâs bolmay dür güherni alsa bolmas

Muhabbetin esasını elime alıp
Saadetin hırkasını vücuduma koyup
Muhabbetin çekimi ile kanatlanıp
Marifetin dalına konasım gelir

Erenlerin hepsi gidip oldu mezar
Hüzünlenip ey dostlarım olun uykusuz
Musa gibi Tur dağında görüp cemal
"Rabbenzur ileyke" deyip söyleyesim gelir

Vah ne yazık sahipsiz ömrümü verdim yele
İbadetten hiçbir şey yok baksam ele
Kulluk kemerini geç bağladım şimdi bele
Himmat kılıp pîr hizmetini yapasım gelir.

Hoş mucize verdi iman armağanını
Tenim, canım, gönlüm, ruhum sevdasını
Sır kulağını alıpferyad sesini
Ses işitip canımı feda eylesim gelir

Kul Hoca Ahmed dünya ehlinden bil değil
O Riyâzetsiz hiç âlemi göstermez
O Allah demek mü'min kula ar değil o
Hakk yâdına canımı kurban edesim gelir

HİKMET 80

Marifetin minberine binmeyince
Şeriatın işlerini bilse olmaz
Şeriatın işlerini tamam eklemeyince
Tarikatın meydanına girse olmaz

Tarikatta türlü adabı bilmeyince
Nefsi ile muharebe kılmayınca
Aşk yoluna özünü lâyıq etmeyince
Hakikatin sırlarını bilse olmaz

Şeriatta maksat odur yola girmek
Tarikatta maksat odur nefsdin geçmek
Hakikatta aziz canı feda eylemek
Candan geçmeden aşk şarabını içse olmaz

Kâmil olmadan "şeyhim" diye iddia eden
Kendi yapmadan halk içinde vaaz edip söyleyen
Sözü yalğan dünya için amel işleyen
Dünyâyı bırakmayınca "hal" ilmini bilse olmaz

Erenler bu yola adım attı
Mücâhede derdi ile amel eyledi
Mükâşefe batın içinde malûm oldu
Böyle olmayınca dergahına yetse olmaz

Ne iştir erim diye iddia eylemek
Seccadeyi halk içinde Tur 'a koymak
Kendisi bilmeden bu mânâyâ nefsinin vurmak
Dalğış olmadan inci-cevherini alsa olmaz

Vahdâniyyet kimesini sırrını bilmey
İşq u esrar sözleridin haber almay
Tecrîd tefrîd işlerini edâ qılmay
Ol tevhîdni mâvesidin alsa bolmas

Qul Hâce Ahmed tecrîd tefrîd ümîd qılğıl
Mustafânı sözlerige amel qılğü
Tevbe diben tünler qopup zâr ınrağıl
Zâr yiglamay didârını korse bolmas

HİKMET 147

Hoşlamaydur âlimler bizni aygan türkîni
Ariflerdin eşitsen açar gönül mülkini

Âyet hadîs ma'nîsi türkî bolsa muvâfîq
Ma'nâsığa yetgenler yirge qoyar borkini

Qâzî müftû mollalar şerîatda râhnı
Arif âşîq alıpdur tarîqatını erkini

Amel qılğan âlimler dînimizni çerâğı
Burâq miner mahşerde eğri qoyar borkini

Amel qılsa âlimler dîn ü âyîn yaruqı
Korse bolur alarm reng-i rûyî körkini

Amel qılmay qâl ilmin oquy almay qalğanlar
Arqasıga köterür kırq eşekni yükini

Hâce-men dip lâf urma uşbu dünyâ bî-pâyân
Bile-men dip aytma sen gönüldeki çirkini

Reh-nemâdur Hâce Ahmed gülîstân-ı ma'rif et
Sözler sözi haqîqat, açar gönül mülkini

Miskin zaîf Hâce Ahmed yiti püştüngê rahmet
Fârsî tilni biliben hûb aytadur türkîni

HİKMET 118

İşqıfı qıldı şeydâ meni cümle âlem bildi meni
Qaygum sen-sen tûni küni mana sen ök kerek-sen

Taâlâ'llâh zihî ma'nâ sen yaratdın cism ü cânı
Qulluq qılam tûni küni mana sen ök kerek-sen

Közüm açtım seni kördüm küll köntülni sana birdim
Urularım terkin qıldım mana sen ök kerek-sen

Sözleşem men tilimde sen köleşem men közümden sen
Könlümden hem canımda sen mana sen ök kerek-sen

Fidâ bolsun sana canım töker bolsan benim kanım
Men qulun-men sen sultânım mana sen ök kerek-sen

Vahdaniyet gemisinin sırrını bilmeden
Aşk-sırlar sözlerinden haber almadan
Tecrid-tefrid işlerini tamam eylemeden
O tevhidin meyvesinden alsa olmaz

Kul Hoca Ahmed tecrid-tefrid ümid eyle
Mustafa 'nın sözlerine amel eyle
Tevbe diyerek geceler boyu ağlayıp inle
Ağlayıp inlemeden cemalini görse olmaz

HİKMET U7

Hoş görmemekte âlimler sizin dediğiniz Türkçe 'yi
Ariflerden işitsen açar gönül ülkesini

Ayet hadis anlamı Türkçe olsa uygundur,
Anlamına yetenler yere koyar borkünü...

Kadı, müftü, mollalar şeriatın yolunu
Arif aşık almıştır tarikatın arkını

Amel işleyen âlimler dinimizin çırağı,
Burakbinermahşerde eğri koyarborkünü...

Amel eylese âlimler dini ve ayın aydınlığı
Görse olur onların görklü yüzünün rengi...

Amel işlemeyip "zahir" ilmini bilmeyip kalanlar,
Arkasına yükler kırk eşeğin yükünü...

Hocayım deyip laf vurma bu dünya dayanaksız
Biliyorum diye söylemesin gönüldeki çirkini

Yol göstericidir Hoca Ahmed marifetin gülistanı
Sözler sözü gerçek açar gönül ülkesini...

Miskin, zayıf Hoca Ahmed yedi ceddine rahmet,
Farsça dilini bilerek güzel söylemekle Türkçe'yi...

HIKMET118

Aşkın eyledi şeyda beni cümle, âlem bildi beni,
Kaygım sensin gece gündüz, bana sen gereksin.

Taâla İlah zihî ma'ni, sen yarattın cisim ve canı,
Kulluk eyleyim gece gündüz, bana sen gereksin.

Gözüm açtım seni gördüm, bütün gönülü sana verdim,
Akrabalarımı terk eyledim, bana sen gereksin.

Söylesem ben dilimdesin, gözleşem ben gözümdesin,
Gönlümden hem canımdasın, bana sen gereksin.

Feda olsun sana canım, döker olsan benim kanım,
Ben kulunum sen sultanım, bana sen gereksin.

Âlimlerge kitâb kerek sûfilerge meşcid kerek
Vâizlerge minber kerek mana sen ök kerek-sen

Gâf illerge dünyâ kerek âqillerge uqbâ kerek
Mecnûnlarga Leylâ kerek mana sen ök kerek-sen

Âlem barı uçmah bolsa cümle hûrlar qarşu kelse
Allah mana rûzî qılsa mana sen ök kerek-sen

Uçmah kirem cevlân qılam ne hûrlarga nazar qılam
Anı mum men ne qılam mana sen ök kerek-sen

Hâce Ahmed benim atım tüni küni yanar otum
İki cihanda ümmîdim mana sen ök kerek-sen

HİKMET 119

Seherlerde qopup yıglap duâ qılsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin
Yaş ornıga qanım töküp duâ qılsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Dergâhıga başım qoyup nâle qılsam
Köz yaşımni aquzuban jale qılsam
Beyabanlar kezip özüm vale qılsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Qayda barsam yâdın aytıp yıglasam men
Hizmetide bilim muhkem baglasam men
Hasretide yürek bağrım daglasam men
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Her kün yüz min qolum açıp âmîn disem
Mûsâ sıfat Tûr tagıda razın aytsam
Toqsan toquz razın aytıp canım bir sem
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Bâyezîd dek yitmiş yolu özüm satsam
Allah tiyü derdi bilen ölüp kitsam
Riyâzetde arıp azıp açıp qatsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Allah üçün f erzendlerim yetim qılsam
Riyâzetde süfteklerim helîm qılsam
Ehl ü ıyâl hânumânım ganîm qılsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Allah digen bendelerni qulı bolsam
Âşıqlarnı köyüp öçgen küli bolsam
Yol üstide tofrağ sıfat yolu bolsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Allah Allah canım Allah dilim Allah
Sendin özge penâhım yoq va'llâh bi'llâh
Yıglap keldim dergahına şâ'e li'llâh
Dostlar hâcem meni bendem digey mükin

Âlimlere kitap gerek, safilere meşcid gerek,
Mecnunlara Leylâ gerek, bana sen gereksin.

Gafillere dünya gerek, akıllara ahiret gerek,
Vaizlere minber gerek, bana sen gereksin.

Alem bütün cennet olsa, bütün huriler karşılamağa gelse,
Allah bana nasip eylese, bana sen gereksin.

Cennete gireyim cevlân eyleyim, ne hurilere nazar
eyleyim
Onu bunu ben ne eyleyim, bana sen gereksin.

Hoca Ahmed benim adım, gece gündüz yanar odum İki
cihanda umudum, bana sen gereksin.

HİKMET 119

Seherlerde kalkıp ağlayıp dua eylesem
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki ?
Yaş yerine kanımı döküp dua eylesem
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Dergâhına başımı koyup feryad etsem
Göz yaşımı akıtarak süs eylesem
Kırları gezip özümü mecnun eylesem
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Nerede gitsem yâdını deyip ağlasam ben
Hizmetinde belimi sağlam baglasam ben
Hasretinde yürek-bağnı daglasam ben
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Her gün yüzbin elimi açıp "amin" desem
Musa gibi Tur dağında niyazını desem
Doksan dokuz niyazını deyip canımı versem
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Bayezid gibi yetmiş yolu özüm satsam
Allah diye derdi ile ölüp gitsem
Riyazette yorulup, sayıp, acıyıp donsam
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Allah için evlatlarımı yetim eylesem
Riyazette kemiklerimi hamur eylesem
Ehl-i âyâl ev-barkımı düşman eylesem
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Allah diyen kulların kulu olsam
Aşıkların yanıp savrulan küli olsam
Yol üstünde toprak gibi yolu olsam
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Allah, Allah; canım Allah, dilim Allah
Sen'den Özge sığınacağım yok Vallah-Billah
Ağlayıp geldim dergahına "Şey'enLillah..."
Dostlar Hocam bana bağlım der mi ki?

Yahşılarnın sohbetinde zâkir bolsam
Her ne cefâ tegse mana şâkir bolsam
Eyyûb sıfat belâsıga sâbir bolsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Âstânenga başım qoyup tevbe qılsam
Gıybet qılğan tillerimni yüz miri tilsem
Güneh qılğan bendlerimni pare qılsam
Dostlar hâcerimni bendem digey mümkün

Tevbe qıldım tevbe qıldım qabûl qılğıl
Tevbem qabûl qümas bolsan canım algıl
Yolda qaldım yolda qaldım qolum algıl
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Allah üçün merdânevâr canım bir sem
Ehl ü ıyâl hân mânımni taşlap kitsem
Cân ne bolgay î mânımni belki ötsem
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Seherlerde irte turup haqqa yansam
Ulug kiçig günehlerdin tevbe qüsam
Zârî qılıp hazretiga boyun sunsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Qahhâr eğem sendin qorqup oygansam men
Günâhımga iqrâr bolup inrasam men
Seherlerde yaqam uşlap yalbarsam men
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Taşqm kelgen deryalarda yüzleşem men
Azıp qalğan botalar dek buzlaşam men
Öler vaqtda min bir atın sözleşem men
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Vâ veyletâ nedamet dip qorqup qopsam
Pîr-i mugân dergâhını tınmay öpsem
Yahşılarnı hâk-i pâyi bolup ölsem
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Tan atgunça yıglap tınmay qorqup çıqsam
Sübhan derdin aytıp devam ınrap çıqsam
Tofraq sıfat âciz bolup hârlıq tartsam
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

Qul Hâce Ahmed canın birgil merdânevâr
Cândm keçip yolga kirsen körgün dîdâr
Murâdmni birür sana perverdigâr
Dostlar hâcem meni bendem digey mümkün

İyilerin sohbetinde zâkir olsam
Her ne cefa değse bana şükreder olsam
Eyyub gibi belasına sabreder olsam
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Eşiğine başımı koyub tevbe eylesem
Gıybet yapan dillerimi yüz bin dilsem
Günah işleyen organlarımı parça eylesem
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Tevbe eyledim, tevbe eyledim kabul eyle
Tevbemi kabul eylemez olsan canımı al
Yolda kaldım, yolda kaldım, elimi al
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Allah için mertler gibi var anımı versem
Ehl-i âyâl, ev-barkımı bırakıp gitsem
Can ne ola imanımdan belki geçsem
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Seherlerde erken kalkıp Hakk'a yansam
Büyük küçük günahlardan tevbe eylesem
Ağlayıp Hazret'ine boyun sunsam
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Kahhar Melik'im senden korkup uyansam ben
Günahımı kabul edip inlesem ben
Seherlerde yakamı tutup yalvarsam ben
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Taşkın gelen deryalarda yüzsem ben
Kaybolup kalan develer gibi böğürsem ben
Öleceğim vakitte binbir adını söylesem ben
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Vah yazıklar piymanhk deyip korkup kalksam
Pîr-i kâmil dergâhını durmadan öpsem
İyilerin ayak tozu olup ölsem
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Tan atana kadar ağlayıp dinmeden korkup çıksam
Sübhan derdini deyip devamlı inleyip çıksam
Toprak gibi âciz olup hor görülsem
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

Kul Hoca Ahmed canını ver mertler gibi
Candan geçip yola girsen göresin cemat
Muradını verir sana Allah
Dostlar Hocam bana bağlum der mi ki?

